EINDHOVEN

ADVIES

Adviescommissie Omgevingskwaliteit Eindhoven

Onderwerp : Aanwijzing kunstwerken Lorentz Casimir Lyceum tot waardevol erfgoed
Adres : Celebeslaan 20
Datum : 24 september 2026

Toelichting:

De commissie wordt gevraagd om advies over het voornemen een aantal kunstwerken aan te wijzen als historisch waardevol kunstwerk. De kunstwerken komen uit het oude, gesloopte schoolgebouw en zijn in het nieuwe gebouw herplaatst.
Het proces tot aanwijzing is een pilotproject i.h.k.v. zgn. meerstemmig aanwijzen. Vanuit de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed wordt gestimuleerd om op basis van het verdrag van Faro een meer inclusieve weg te bewandelen bij het komen tot bescherming van erfgoed. Daarvoor is een werkwijze opgesteld waarin (publieks-)participatie een grotere rol speelt dan voorheen en de traditionele erfgoedwaarden-set is uitgebreid met belevingswaarde, identiteitswaarde en toekomstwaarde.
Voor de kunstwerken in het Lorentz Casimir Lyceum is een dergelijke werkwijze gehanteerd. De waardestelling is dan ook gebaseerd op interviews met belanghebbenden: (oud-)studenten en docenten, de erven van de beeldend kunstenaars enz. en niet louter op de bevindingen van de waardenstellend onderzoeker.
De erfgoedspecialisten geven aan enthousiast te zijn over het project, maar ook wel kanttekeningen te hebben. Het proces is, voor de gemeente, veel arbeidsintensiever. Maar de kans op een aanwijzing zonder zienswijzen of bezwaren wordt er wel groter door.

Advies adviescommissie omgevingskwaliteit:

De commissie dankt de erfgoedspecialisten voor de heldere uitleg. Feitelijk is de adviesvraag tweeledig: reflecteren op de nieuwe aanwijzings-aanpak van deze pilot en adviseren op het uiteindelijke resultaat.

Om met het eerste te beginnen: in het licht van het verdrag van Faro is het logisch en navolgbaar om het proces en de wijze van waarderen te vernieuwen. Met name voor het jonge erfgoed, wederopbouw en post-65, lijkt deze aanpak zinvol: bij het grote publiek zijn de waarden van erfgoed uit die tijd vaak nog niet in beeld. Het besef dat objecten uit die periode als cultuurhistorisch waardevol kunnen worden beschouwd is vaak niet aanwezig: het gebruik ervan is meestal nog vanzelfsprekend. De objecten worden als hedendaags ervaren of hoogstens een tikje ouderwets. De waarde ligt ook lang niet altijd bij de vormgeving, de architectuur en daarmee materiaalgebruik en details, maar vooral in wat ze over de specifieke tijdsperiode vertellen. Het verhaal, de soms persoonlijke band die veel mensen nog met de artefacten uit deze periode hebben. Het is dan ook logisch dat ook de waarderings-set hiervoor wordt uitgebreid met belevingswaarde en identiteitswaarde. Lastiger is het om de toekomstwaarde met

deze blik te onderbouwen. Dat blijkt volgens de commissie ook uit de uiteindelijk tekst van de redengevende omschrijving.

In deze beschrijvingen wordt naar de mening van de commissie duidelijk wat het effect is van de nieuwe aanpak. Accenten komen inderdaad te liggen op de betekenis die de objecten hebben of hebben gehad voor de participanten. Maar ook in de uiteindelijke voordracht, de keuze voor specifieke objecten, is dit terug te lezen. Zo zouden de plaquettes met de beeltenissen van de naamgevers bij een voordracht door louter cultuurhistorici wellicht niet de eindstreep hebben gehaald. De twee andere kunstwerken zouden ook op louter kunstzinnige gronden al hooggewaardeerd zijn geweest, maar worden met deze methode en beschrijving wel met een bredere betekenis geladen.
De toekomstwaarde is lastiger te omschrijven, blijkt ook uit de tekst. De vraag is ook of deze waarde er altijd bij moet worden gehaald. Tenslotte zal die waarde zich pas in de toekomst gaan bewijzen. Het gevaar is al snel dat dit slechts een bevestiging wordt van de andere waarden: “het mag niet verdwijnen want het is van belang voor de toekomst”. Misschien zou "continuïteitswaarde" of "overdrachtswaarde" de lading beter dekken. Het gaat namelijk om: wat geven we door aan de volgende generaties?

De commissie kan de nieuwe aanpak en het hieruit voortkomende resultaat ondersteunen. In de omschrijving van waarden worden andere accenten gelegd en soms zal de voordracht verrassende keuzes opleveren, maar die komen dan wel voort uit een breder gedragen waardering en zowel particuliere als gemeenschappelijke banden met de objecten, gebruik en geschiedenis daarvan. Geadviseerd wordt om niet stelselmatig de hele set van waarden toe te passen, omdat dat de onderbouwing niet altijd sterker maakt.
Tot slot adviseert de commissie de feitelijke beschrijving van de kunstwerken nog wat aan te vullen (techniek, verbeelding van, enz.) en in de redengevende omschrijving ook te vermelden dat de aanwijzing in participatie tot stand is gekomen en met wie (welke groepen of stakeholders, zonder namen) er gesprekken zijn gevoerd.